

Література:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. Избранные психологические исследования. – М.: АПН РСФСР, 1956. – 310 с.
2. Гнездилов М.Ф. Развитие речи умственно отсталых школьников: пособие для учителей вспомогательных школ. – М.-Л.: Учпедгиз, 1947. – 135 с.
3. Занков Л.В. Психология умственно отсталого ребенка. – М.: Учпедгиз, 1939. – 64 с.
4. Леонтьев А.А. Слово в речевой деятельности . Некоторые проблемы общей теории речевой деятельности. – М.: «Наука», 1965. – 254 с.
5. Петрова В.Г. Развитие речи учащихся вспомогательной школы. – М.: Педагогика, 1977. – 180 с.

УДК: 376-056.26:616.831/.832:376.016:811.161.2'355-028.31

Рецензент: Е.А. Данілавичюте,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ
ОПАНУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ МОЛОДШИМИ
ШКОЛЯРАМИ З ДЦП

О.О. Бондаренко

У статті представлено актуальність дослідження проблеми навчання читання дітей з дитячим церебральним паралічем.

Ключові слова: дитячий церебральний параліч (ДЦП), інклюзія, особи з особливими освітніми потребами, реабілітація, кінект-технології.

**Актуальность исследования проблемы овладения
навыками чтения младшими школьниками с ДЦП**

В статье представлена актуальность исследования проблемы обучения чтению детей с детским церебральным параличом.

Ключевые слова: детский церебральный паралич (ДЦП), инклюзия, лица с особыми образовательными

потребностями, реабілітація, інвалідність, кінект-технології.

***The timeliness of problem research of reading skills
acquisition by primary school students with cerebral palsy
(CP)***

The article is dedicated to the urgency of research on teaching reading children with cerebral palsy.

Keywords: *cerebralpalsy(CP), inclusion, peoplewith special educational needs, rehabilitation, disability, kinect-technology.*

Однією з актуальних проблем на сьогодні є навчання та інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в суспільство. Завдяки впровадженню інклюзивного навчання педагоги та вчені прагнуть зробити цей процес якомога простішим і тим самим змінити суспільну думку щодо осіб з особливостями психофізичного розвитку. До цієї категорії також відносяться і діти з церебральним паралічем.

Дитячий церебральний параліч за останні роки став однією з найпоширеніших причин дизонтогенезу нервової системи в дитячому віці в усіх країнах світу. Тяжко інвалідизуючи дитину, вражаючи не лише опорно-рухову систему, а й зумовлюючи порушення мовлення (80%), інтелекту (50%), зору (20%), слуху (15%), кінестетичного сприймання (15%), він є об'єктом уваги широкого кола спеціалістів (О. Чеботарьова) [4].

Протягом останнього десятиріччя особливо активізувався пошук ефективних методів подолання тих чи інших наслідків ДЦП в Україні та країнах пострадянського простору (В. Козявкін, В. Мартинюк та інші) [4]. В медицині на даний час розроблено різні методи і системи лікування дитячого церебрального параліча, які мають позитивні наслідки в подоланні цієї важкої недуги, особистісної реабілітації людей з інвалідністю. Паралельно із пошуком вирішення проблеми фізичної реабілітації таких дітей, вчені та педагоги шукають можливість зробити їх навчання та виховання більш ефективним та прийнятним.

Удосконалення організації та змісту спеціальної освіти, своєчасн

ої комплексної допомоги дітям з різними порушеннями психофізичного розвитку, в тому числі з порушеннями опорно-рухового апарату, мають першочергове значення для ефективності їхньої підготовки до школи, своєчасного надання медичної допомоги, навчання в школі з урахування їхніх потреб, інтеграції в суспільство. У вітчизняній і зарубіжній спеціальній педагогіці з в'язку з цим здійснено ряд розробок питань корекційно-відновлювальної роботи з дітьми з наслідками ДЦП (праці Р. Бабенкової, Е. Данілавічюте, Л. Данилової, Л. Дробот, Т. Ілляшенко, М. Іполітової, М. Ейдінової, Е. Калижнюк, О. Мастюкової, М. Малофєєва, А. Обухівської, Є. Постовойтової, О. Романенко, Н. Скрипки, Н. Симонової, Л. Ханзерук, О. Чеботарьової та інших дослідників).

Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що останнім часом увагу здебільшого приділено організаційно-педагогічним умовам індивідуального навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (О. Чеботарьова) [4]; формуванню текстового повідомлення у молодших школярів з церебральним паралічем (Н. Токарева); організаційно-педагогічним умовам подолання труднощів в навчальному процесі в учнів з порушеннями опорно-рухового апарату в спеціальній загальноосвітній школі VI виду (Т. Журавльова); особливостям розумового та мовленнєвого розвитку учнів з церебральним паралічем (Є. Мастюкова, М. Іполітова) [3]; корекції фонемографічних помилок в учнів з дитячим церебральним паралічем, методиці подолання фонемографічних відхилень у молодших школярів з ДЦП, стану сформованості слухових операцій і функцій, що забезпечують процес письма у дітей з ДЦП (Е. Данілавічюте) та ін.

Зокрема, досліджено основні особливості навчальної діяльності учнів з церебральним паралічем, на основі чого визначено загальні й специфічні вимоги до змісту і методики їхнього навчання, оцінювання знань відповідно до психофізичних особливостей і пізнавальних можливостей. Важливим для дослідників було акцентування уваги практиків на організації та змісті індивідуальної роботи з корекції порушених функцій в учнів з ДЦП, необхідності

здійснення індивідуального підходу до них під час проведення дидактичних ігор, корекції розвитку звукової сторони мовлення, рухових функцій, формування елементарних математичних уявлень тощо (Є. Мастюкова, М. Іполітова) [3].

Спроби узагальнення досвіду корекційного навчання і виховання дітей з ДЦП засвідчили важливість і необхідність педагогічного втручання в процес подолання у них адаптаційних утруднень, реалізації індивідуального підходу, розробки оригінальних засобів прийомів навчання в умовах соціально-реабілітаційного центру (Є. Постовойтов, Л. Дробот, О. Чеботарьова) [4].

Незважаючи на численні дослідження, порушення читання в дітей з церебральним паралічем недостатньо висвітлено в спеціальній літературі, хоча цілісний дефект у сукупності рухових, інтелектуальних та мовленнєвих розладів, викликаний дитячим церебральним паралічем, свідчить про дизонтогенетичний розвиток тих функцій та операцій, що беруть участь у читацькій діяльності. Окрім того, навчально-методична база, яку використовують у навчанні та вихованні даної категорії дітей співпадає з тією, що розрахована на дітей без відхилень у розвитку.

Відповідно до спостережень практиків, молодші школярі загальноосвітньої школи для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату оволодівають існуючою програмою не повною мірою. Її опанування викликає в них труднощі та призводить до виникнення суттєвих проблем в навчанні. Спеціальні програми та методичні рекомендації, які б враховували сучасні освітні тенденції, майже відсутні, що свідчить про необхідність оновлення науково-методичної бази навчання розглядуваної категорії дітей з опорою на детальні дослідження порушень тих видів діяльності, що є найбільш важливими для забезпечення успішності організації навчального процесу, а також механізму створення оптимальних умов для його раціонального перебігу.

У зв'язку з вищевикладеним гостро постає питання пошуку найкращих світових зразків удосконалення процесу навчання зазначеної категорії дітей. Зарубіжний та вітчизняний досвід використання інформаційних технологій в спеціальній педагогіці та психології свідчить про підвищення ефективності корекційно-навчального процесу та індивідуального навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку завдяки виникненню додаткових можливостей створення обхідних шляхів для формування ушкоджених функцій, а також оптимізації адаптивних механізмів дитячого організму (Р. Абдєєв, В. Беспалько, Ю. Зеленська, Е. Машбиц, О. Кукушкіна, І. Філатова, Л. Лізунова та ін.) [2].

Використання комп'ютера в навчанні і вихованні дітей з обмеженими можливостями здоров'я стає все більш популярним не тільки за кордоном, а й на теренах України. Доволі розповсюдженим є використання інформаційних технологій в сурдопедагогіці при навчанні глухих та слабочуючих дітей, дітей-логопатів — для розвитку всіх компонентів мовлення, в олігофренопедагогіці для навчання дітей грамоті та математичним операціям. Водночас для дітей з ДЦП на сьогодні розроблено лише ігри кінект-технології, спрямовані більше на корекцію їхньої рухової сфери без урахування рівня розвитку функцій та операцій різної модальності (слухової, кінестетичної).

За останні десятиліття в спеціальній освіті був накопичений теоретичний та практичний досвід застосування інформаційних технологій. Дослідження в цій галузі в навчанні та вихованні дітей з обмеженими можливостями здоров'я було здійснено А. Аграновским, І. Больших, Н. Глазковою, Е. Гончаровою, З. Кордуном, Т. Королевскою, О. Кукушкіною, О. Лізуновим, Л. Лізуновою, Т. Пелімскою, З. Репіною, Ю. Сакуліною, Н. Шматко та ін. Такий досвід дає можливість створювати нові та більш результативні програми, науково-методичні рекомендації щодо навчання та виховання дітей з ДЦП та ТПМ, а також підносить спеціальну педагогіку та психологію

на якісно новий сучасний електронно-методичний рівень, який розкриває нові можливості для практики навчання. На сьогодні вже розроблений, обґрунтований і експериментально підтверджений підхід використання комп'ютерних технологій при вирішенні розвиваючих і корекційних задач різних предметних областей спеціальної освіти (О. Кукушкіна) [2]. Це можна спостерігати на прикладі таких відомих комп'ютерних програм як «Живий звук» в сурдопедагогіці або «Ігри для тигри» в логопедії та ін. Окрім того, висвітлено психолого-педагогічні аспекти застосування комп'ютерних технологій в процесі корекції недоліків вимовної сторони мовлення, формування елементарних математичних уявлень, розвитку самостійного писемного мовлення, формування уявлень про внутрішній світ людини, розвитку комунікативних вмінь у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення, слуху, затримки психічного розвитку (І. Больших, Н. Глазкова, Е. Гончарова, Т. Королевська, О. Кукушкіна, В. Кордун, Ж. Тимофеева, Ю. Філатова, В. Клипутенко та ін.) [1, 2].

Таким чином, проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну літературу, ми не виявили спеціальних досліджень, спрямованих на створення педагогічних умов організації спеціального навчання читання дітей з ДЦП в загальноосвітніх школах з урахуванням всіх особливостей психофізичного розвитку таких дітей (науково-методичні рекомендації, підручники, комп'ютерні програми, спеціальні пристосування для швидшого та кращого засвоєння процесу навчання читання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату). Водночас, вважаємо достатній рівень сформованості навичок читання надзвичайно важливим як для опанування знань у контексті широкого кола навчальних предметів, так і для подальшої безбар'єрної соціалізації даної категорії школярів у суспільство, що обумовлює необхідність організації спеціальних досліджень.

Література:

1. Гончарова Е.Л. Разные этапы становления читательской деятельности в норме и при отклонении в развитии автореф. дис. на соискание степени доктора психологических наук: спец. 19.00.10 «Коррекционная психология» / Е.Л. Гончарова. – М., 2009. – 243 с.

2. Кукушкина О.И. Использование информационных технологий в различных областях специального образования: автореф. дис. на соискание степени доктора педагогических наук: спец. 13.00.03 «Коррекционная педагогика» / О.И. Кукушкина. – М., 2005. – 381 с.

3. Мастюкова Е.М., Ипполитова М.В. Нарушения речи у детей с церебральным параличом. Книга для логопеда. – М.: Педагогика, 1989. – 60 с.

4. Чеботарьова О.В. Організаційно-педагогічні умови індивідуального навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд пед. наук: спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / О.В. Чеботарьова. – К., 2006. – 23 с.

УДК: 159.422.76.376.33

*Рецензент: Л.В. Борщевська,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник*

**ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ
ПІЗНАВАЛЬНО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ**

Д.Р. Варшамова

Стаття присвячена проблемі формування пізнавально-пошукової діяльності дітей зі зниженим слухом старшого дошкільного віку. У даній роботі розкриваються основні принципи побудови методики констатувального експерименту, спрямованого на вивчення особливостей та рівня розвитку пізнавально-пошукової діяльності у дітей старшого дошкільного віку зі зниженим слухом. А також